

Dødsulykker Fritidsfartøy

Vegar Berntsen, rådgiver, Sjøfartsdirektoratet

Registrering av ulykker

- Sjøfartsdirektoratet har siden 2001 registrert dødsulykker på fritidsfartøy i norsk farvann.
- I 2013 gikk man over til å registrere fritidsfartøyulykker i Direktoratets ulykkesdatabase, dette har medført enkelte endringer i datastrukturen.
- Fra 2013 blir også hendelsesforløp registrert i ulykkene. Dette bidrar til å gjøre årsaksforhold lettere tilgjengelig.
- Direktoratet ulykkesregistrering baserer seg i utgangspunktet på medieovervåkning. 2 ganger i året blir registrerte hendelser oversendt til Politiet, for å supplere, og kontrollere hendelsene.

Hva registreres?

- Sjøfartsdirektoratet registrerer kun dødsulykker i forbindelse med bruk av fritidsfartøy. Ved tvilstilfeller (f.eks. person funnet ved siden av båten, ingen vitner til hendelsen) registreres ulykken.
- Så lenge hendelsen kategoriseres som en ulykke (ikke sykdom) registreres den, uavhengig av dødsårsak.
- Dette kan skape litt forvirring når Direktoratets tall sammenlignes med Norsk folkehjelps drukningsstatistikk, som registrerer alle drukningsulykker, uavhengig av hvorvidt ulykken involverte fritidsfartøy.

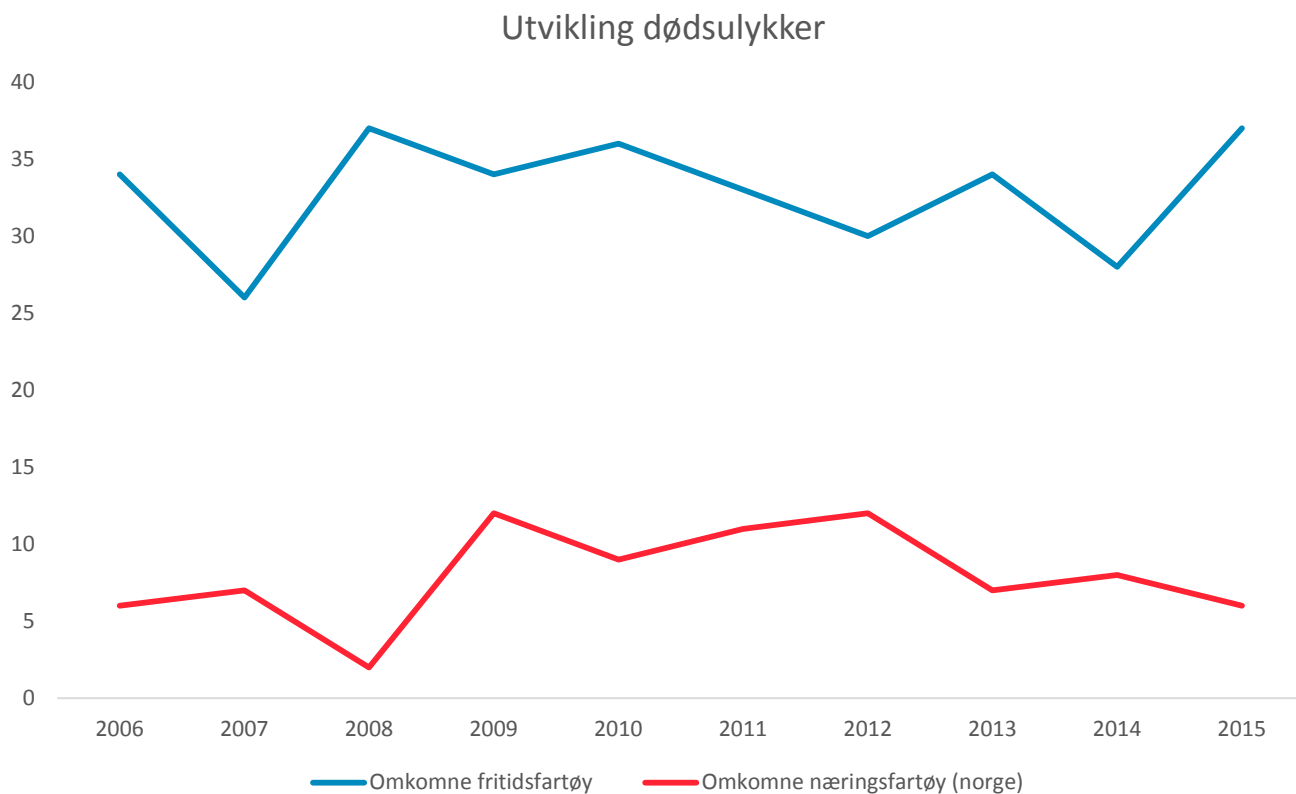

Antallet fritidsbåter i Norge

- Kongelig norsk båtforening (m.fl.) gjennomførte i 2011 en nasjonal brukerundersøkelse for å fremskaffe fakta om fritidsbåtlivet i Norge.
- Dette arbeidet ble presentert i Båtlivsundersøkelsen 2012. Under følger noen konklusjoner:
- Om lag $\frac{1}{4}$ av norske husholdninger eier 1 eller flere fritidsbåter.
- Antallet fritidsbåter i Norge er estimert til 752 000, med en feilmargin på +/- 43 000 fartøy.
- Estimeringer viser at i 2011 ble hver båt benyttet i gjennomsnitt 34 dager.

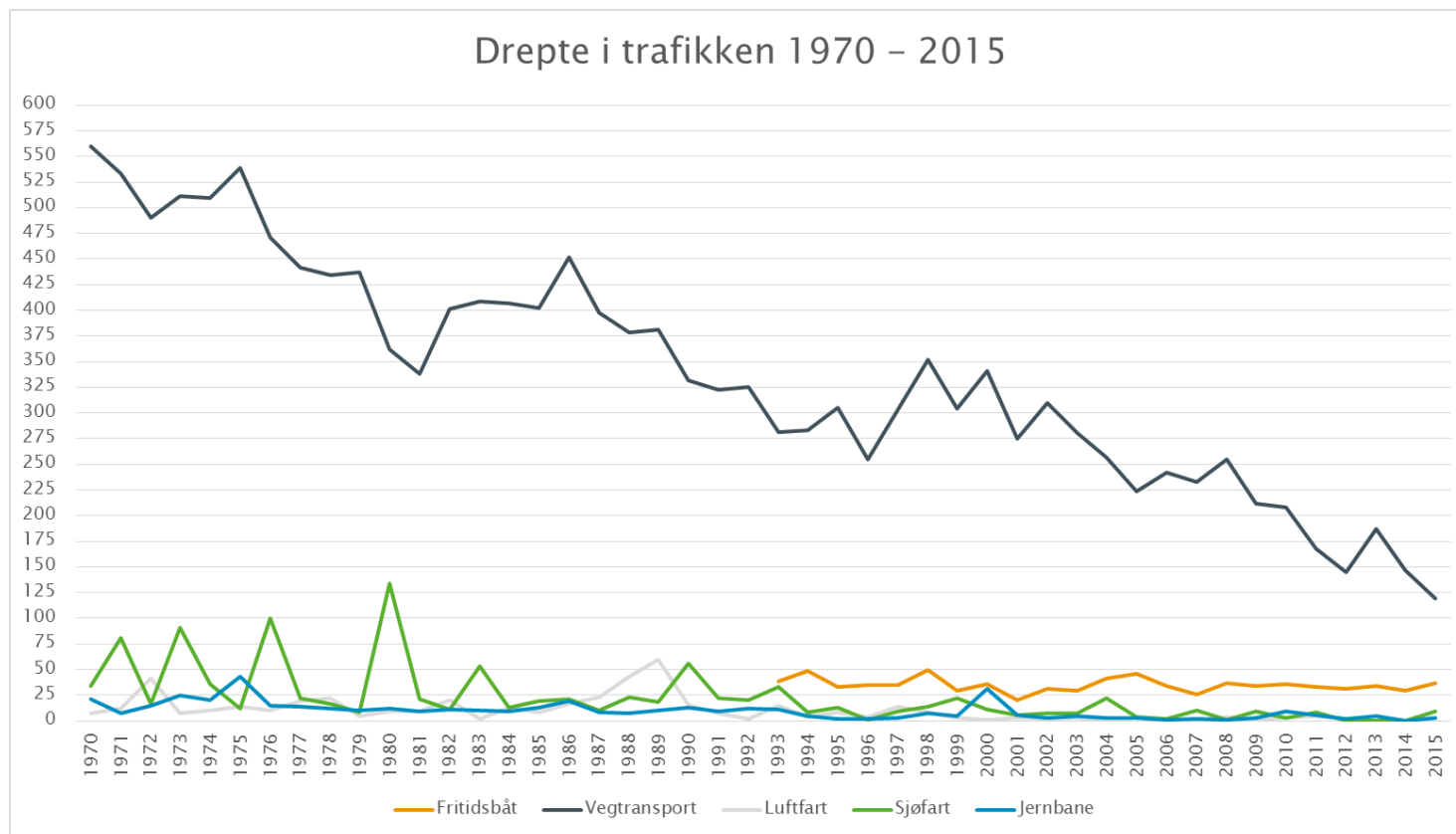
Dødsulykker fritidsfartøy og næringsfartøy i Norge

Mange flere dødsulykker på fritidsbåter sammenlignet med næringsfartøy

Drepte i transportulykker 1970 - 2015

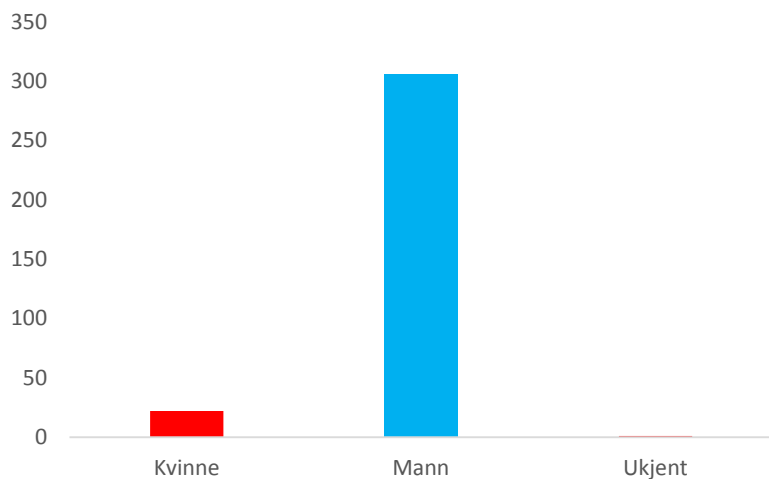

Hentet fra Finn Harald Amundsen,
Statens vegvesen

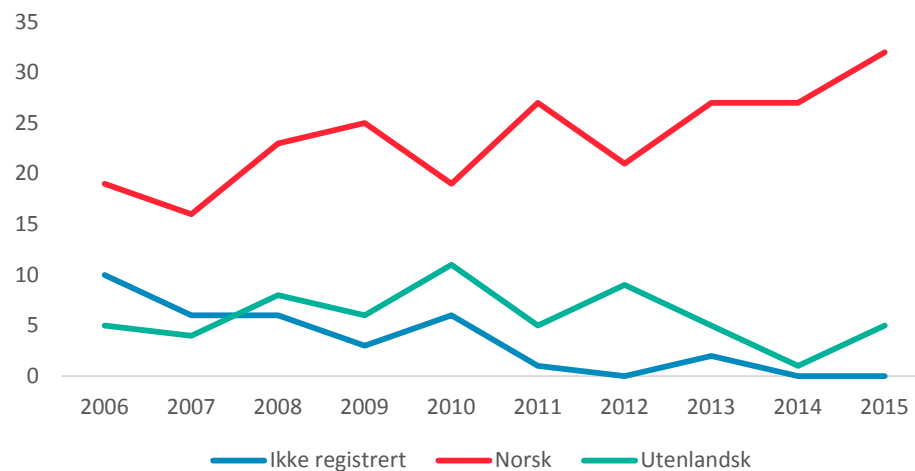

Hvem omkommer? (kjønn og nasjonalitet)

Omkomne etter kjønn, 2006 - 2015

Omkomne etter nasjonalitet

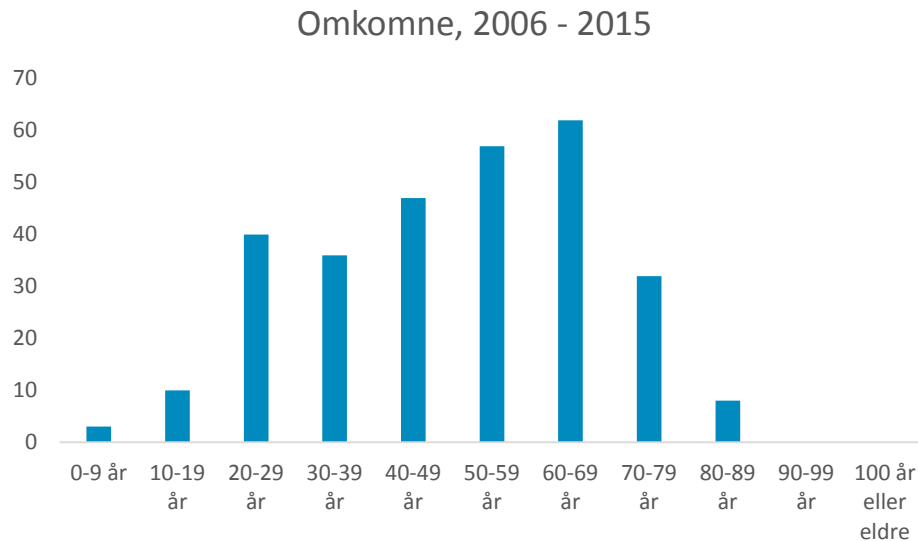

Stort sett er det norske menn som omkommer i fritidsfartøyulykker.

Hvem omkommer? (aldersgruppe)

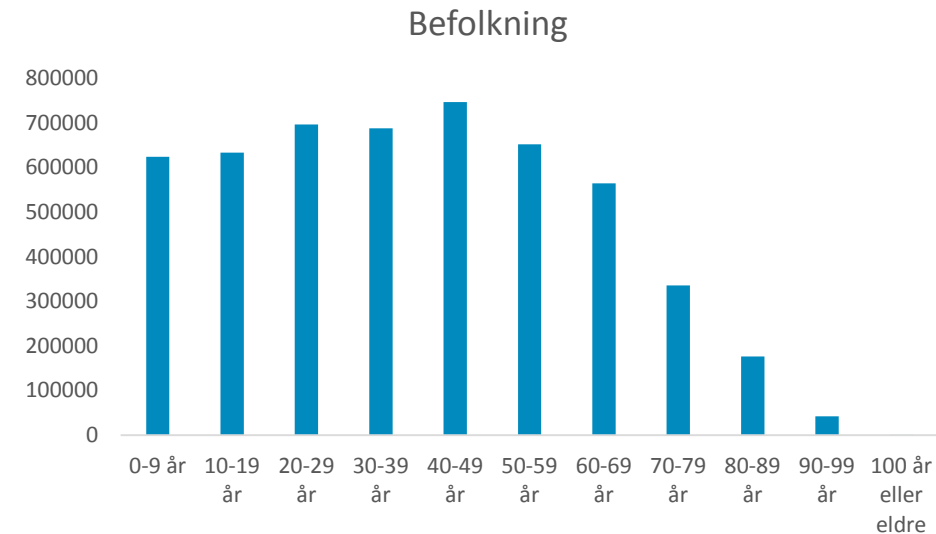
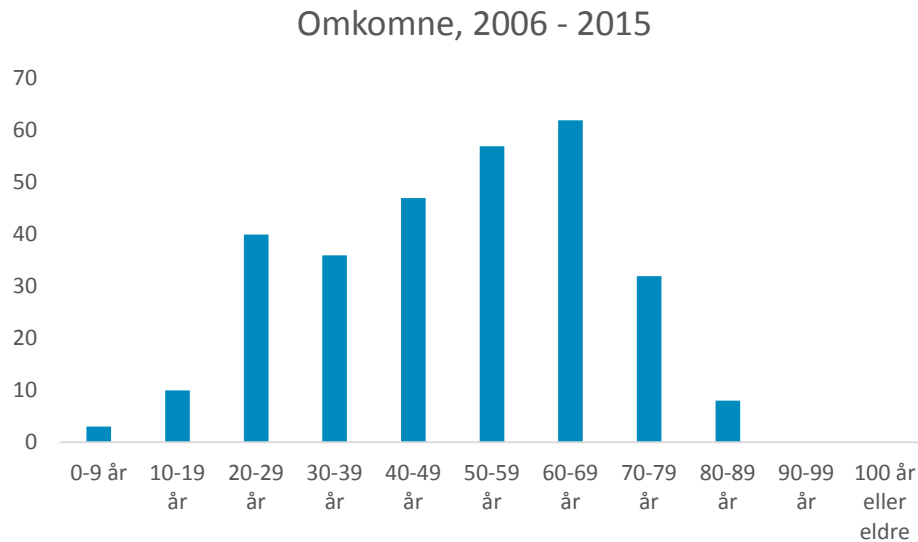
- De ti siste årene er det stort sett middelaldrende som omkommer. Gjennomsnittlig alder på de omkomne var 49 år. Tallet for 2015 er 54 år.

Hvem omkommer? (aldersgruppe)

- De ti siste årene er det stort sett middelaldrende som omkommer. Gjennomsnittlig alder på de omkomne var 49 år. Tallet for 2015 er 54 år.

Hvem omkommer? (aldersgruppe relativt til befolkningen)

Dødsfall per million eksponeringsår, fordelt på aldersgrupper

Figuren viser dødsfall relativt til størrelsen på de forskjellige aldersgruppene.

Den blå søylen viser dødsraten for perioden 2006 – 2015, mens den røde søylen viser dødsraten i 2015.

For perioden 2006 – 2016 (blå) er antall personer i hver aldersgruppe summert for å finne totalt antall «eksponeringsår» for tiårsperioden.

For perioden 2015 (rød) har vi benyttet antall personer i hver aldersgruppe.

Raten vi har benyttet er antall dødsfall per million personer.

Merk at dødsulykker på utlendinger også er inkludert i disse tallene, dette er fordi vi ikke kan skille mellom hvorvidt de var turister, eller om de var bosatt i Norge.

Bruk av flytevest

- Tidligere har det vært krav om at det skal være flyteutstyr tilgjengelig til alle ombord i fartøyet. Tall fra politiet viser at om lag 98 % av alle kontrollerte fartøy mellom 2010 og 2014 har godkjent flyteutstyr om bord.
- Fra 1 mai 2015 har det vært krav om at alle som er i fritidsbåter under åtte meter skal ha på egnet flyteutstyr når båten er i fart.
- Tall fra 2015 viser at kun 1,5 % av de kontrollerte har fått pålegg for manglende vestbruk.
- Av de i alt 37 omkomne i 2015 var det kun 8 tilfeller hvor det ble registrert bruk av flytevest, og 23 tilfeller hvor den omkomne ikke hadde benyttet flytevest. (de resterende står som ukjent/ikke relevant)
- Dette viser at det ikke er nok å ha flytevest om bord!

Utvikling i omkomne etter bruk av flytevest

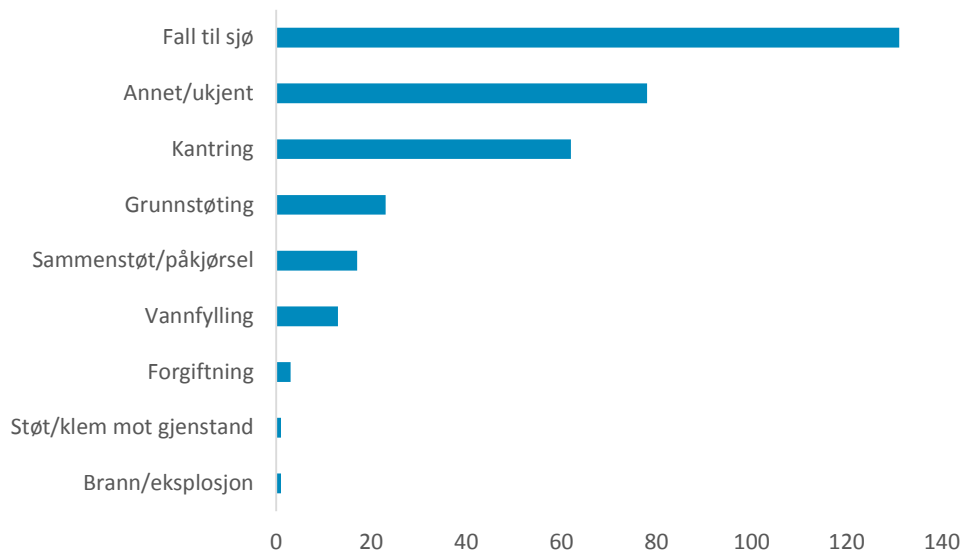
Som vi ser har antallet omkomne uten bruk av flytevest gått opp, men dette kan nok også ha sammenheng med at antallet ukjente har gått ned.

Fra og med 2014 begynte vi også å registrere «ikke relevant» på bruk av redningsvest. Eksempler på denne typen hendelser har vært dødsfall i forbindelse med kullosforgiftning.

Hva er årsaken til ulykkene?

Årsak/Ulykkestype 2006 - 2015

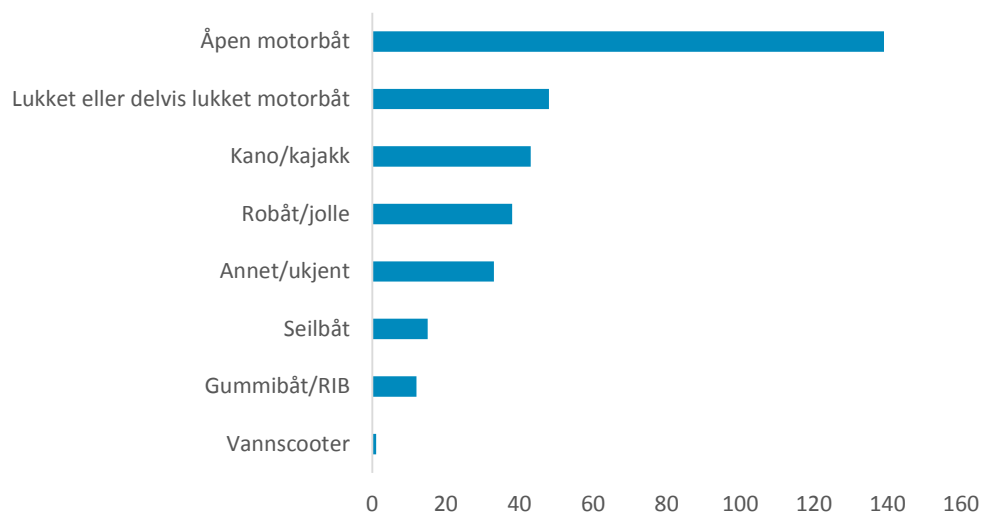

- Ofte vet vi ikke årsaken til hendelsene – dette er fordi vi mangler vitner.
- I de tilfellene hvor det er kjent, er det fall til sjø, og kantring som tar flest liv.
- Vi ser også en betydelig mengde dødsulykker som følge av grunnstøtinger og sammenstøt.

Hvilken fartøytype er mest involvert i dødsulykker?

Omkomne etter fartøytype, 2006 - 2015

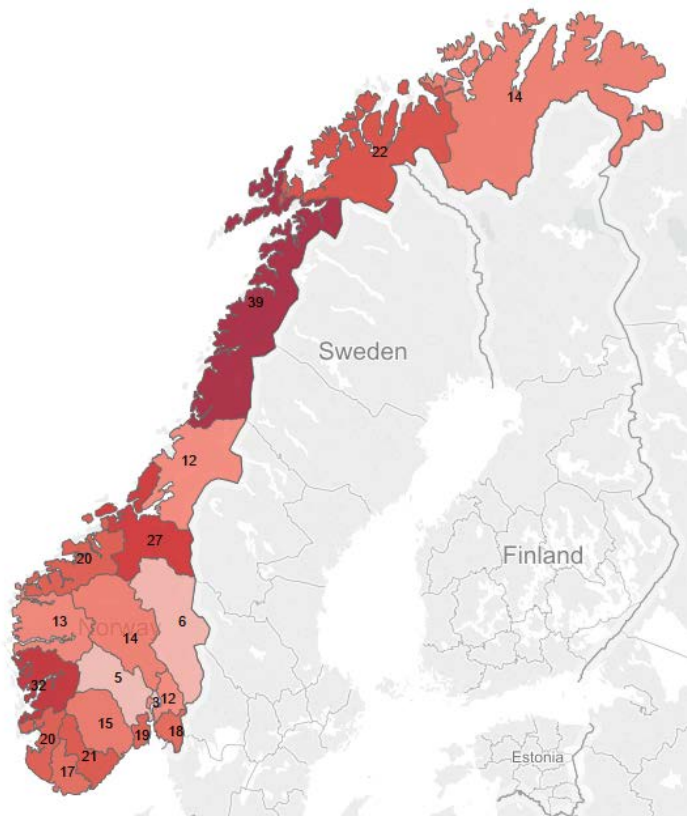
- Som tidligere er det åpne motorbåter som er mest utsatt for ulykker

Ifølge båtlivsundersøkelsen i 2011 var om lag

- 62 % av båtene motorbåter
 - 20 % joller eller robåter
 - 11 % kanoer eller kajaker
 - 7 % seilbåter
-
- Motorbåtene står «bare» for om lag 56 % av alle dødsulykkene

Hvor skjer ulykkene?

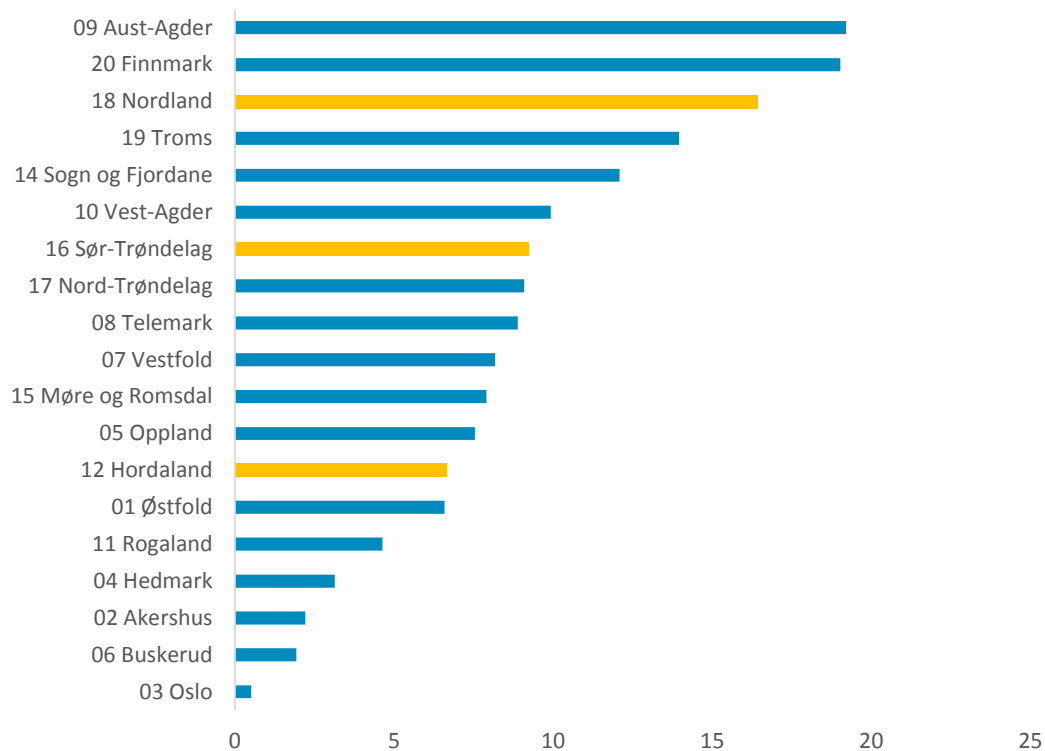
Nordland, Hordaland, og Sør- Trøndelag skiller seg ut med relativt mange dødsulykker.

Dersom vi kontrollerer for folketallet i perioden ser listen noe annerledes ut

Hvor skjer ulykkene? (kontrollert for folketall)

Antall omkomne per million eksponeringsår

Merk at dødsulykker på utlendinger også er inkludert i disse tallene, dette er fordi vi ikke kan skille mellom hvorvidt de var turister, eller om de var bosatt i Norge.

Figuren viser omkomne kontrollert for folketallet de ti siste årene.

Nordland, Sør – Trøndelag, og Hordaland (markert gul), som har absolutt flest omkomne kommer bedre ut når man kontrollerer for folketall.

Merk at andre faktorer enn folketall selvsagt vil spille inn på antallet omkomne.

Eks:

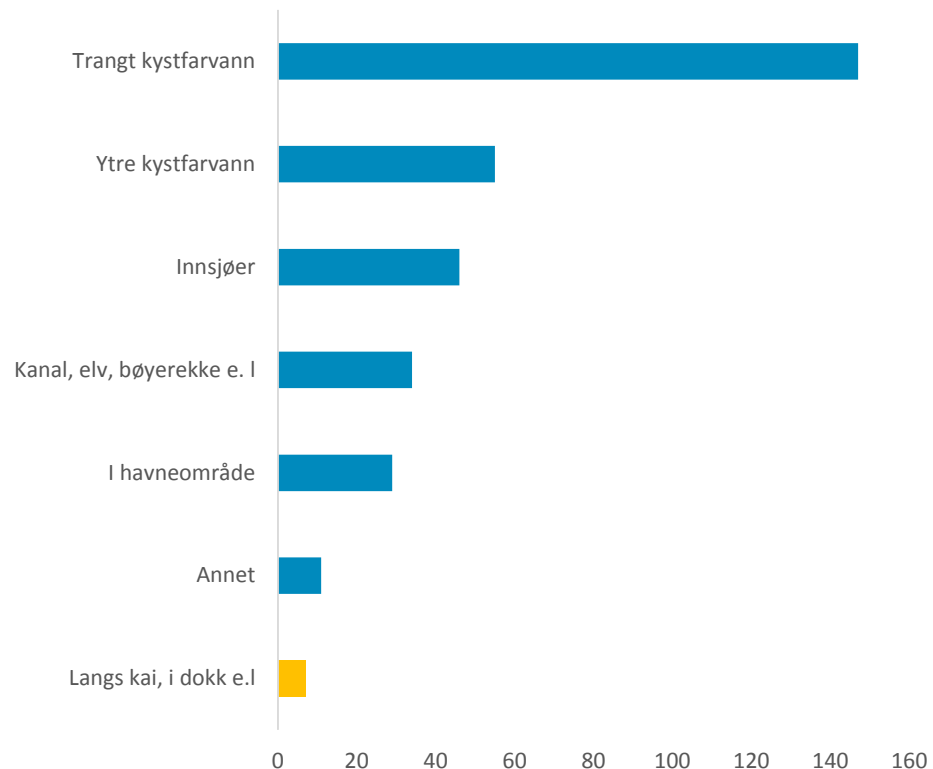
Turister som leier båt

Størrelsen på kystlinjen

Andelen av befolkningen som har og bruker båt

Hvor befinner fartøyet seg?

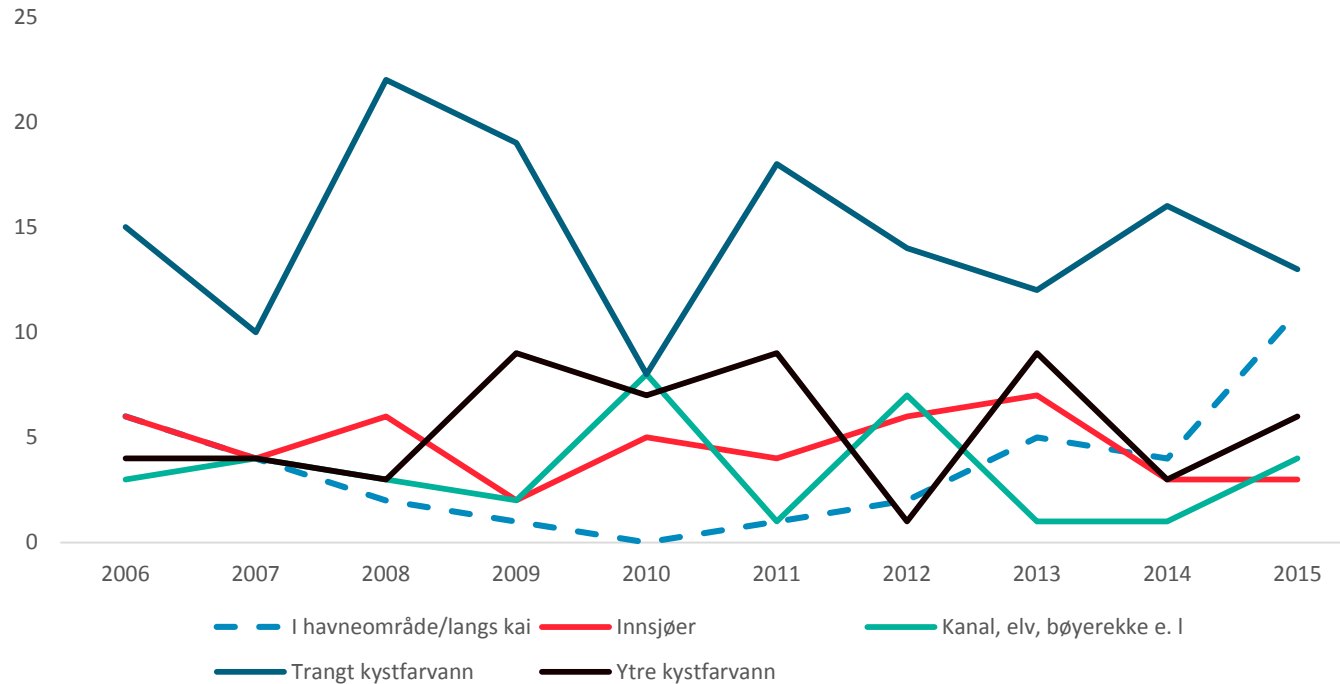

De aller fleste dødsulykkene skjer mens fartøyet befinner seg i trangt kystfarvann, som f.eks. skjærgården.

Merk at kategorien «langs kai» er ny fra 2014, og inneholder derfor ikke så mye data enda.

Hvor befinner fartøyet seg? (utvikling)

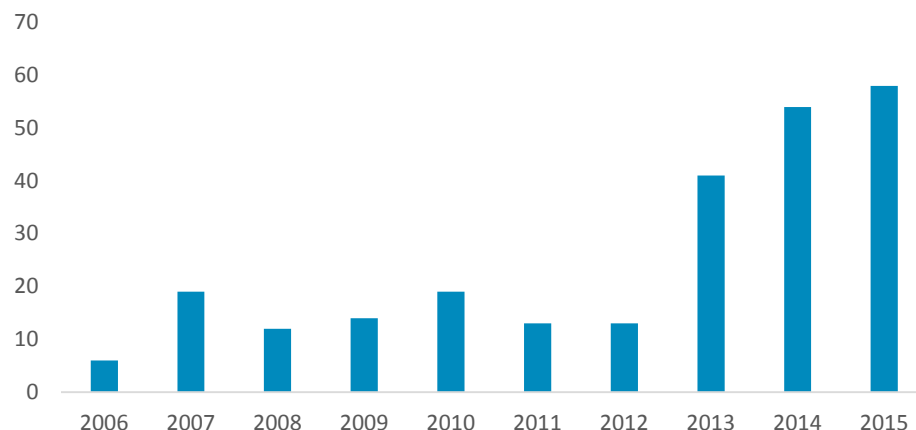
Figuren viser utvikling i dødsulykker etter hvor fartøyet befant seg.

Kategorien «annet» er fjernet, samtidig som kategorien «i havneområde» og «langs kai» er slått sammen (stiplet linje).

Havneulykker/Fall fra brygge

Drukningstatistikk, Norsk Folkehjelp: Fall fra land/brygge i elv/sjø/vann

- Vi merker oss at Norsk Folkehjelps drukningsstatistikk viser en stor økning i antallet drukninger som følge av fall fra land og brygger til elv, sjø, eller vann.
- Som nevnt registrerer Sjøfartsdirektoratet bare dødsulykker i forbindelse med fritidsbåt.
- Det er derimot ofte vanskelig å skille mellom hvorvidt en ulykke var forårsaket av et fall fra brygge eller et fall fra båt.
- Dersom vi er usikre, for eksempel på grunn av manglende vitner, vil vi registrere ulykken på båt.

Noen nyttige forhåndsregler

Mange av de samme forhåndsreglene gjelder – uavhengig av hvorvidt man er i båt, eller om man er på bryggen.

- Det kan være lurt å ferdes i godt selskap – slik at man har en venn som kan bidra med assistanse dersom uhellet skulle være ute.
- Godt fottøy kan redusere sjansen for å skli og falle over rekka.
- Det er selvsagt en fordel å være svømmedyktig.
- Unngå bruk av alkohol når du fører båt. Dette øker både sjansen for at en ulykke skal skje, og at konsekvensene blir store.
- Det kan ofte være vanskelig å komme om bord i båten, dersom man først har havnet i vannet. Fastmonterte stiger eller trinn kan gjøre ombordstigning lettere.
- Bruk vest, selv om du kan svømme! Det er ofte kaldt i havet, og man blir rask nedkjølt.

Spørsmål? Ta kontakt!

- Dersom noen ønsker tilgang til datamaterialet finnes det et datauttrekk tilgjengelig på våre hjemmesider.
- Uttrekket er fra 2013 (etter overgangen til nytt system) og inneholder utvalgte variabler fra ulykkesdatabasen.
- Om noen trenger mer informasjon er det mulig å kontakt oss for bistand.